

ش ۱۰ - طرح های رامشگران عهد ساسانی
بر تنگ نقره آن زمان - موزه ایران باستان.

صحنه هایی از رامشگران دوره ساسانی بر ظروف نقره موزه ایران باستان

بفلم محمدتقی مصطفوی (رئیس موزه ایران باستان)

تقوش برجسته ای که از شهریاران سلسله نامبرده در کوهسارهای فیروز آباد و دارابگرد و تنگ چوگان شاپور و سرمشهد فارس و سرآب بهرام ممسنی و برم دلک شیراز و نقش رستم و نقش رجب نزدیک تخت جمشید و شاپور آذربایجان و طاق بستان نزدیک کرمانشاه پدیدار مانده است صحنه های بستیگی سلطنت این شهریاران را باخواست اورمزد و پیروزیهای ایشان بردشمنان و رزم و پیکار و شکار را نشان میدهد که کتابها و مقالات مختلف درباره آنها بوسیله دانشمندان ایرانی و غیر ایرانی نوشته شده است و گفتگو درباره آن از موضوع بحث در این مقاله بیرون است.

نقشهای موزائیک سنگی مکشوف در ویرانه های

علاقه شاهنشاهان ساسانی با حداث تقوش گوناگون که مظاهر مختلف زندگانی را نشان میدهد باعث شده است که یادگارهای فراوان و گویائی از آنچه در ایران عهد ساسانی میگذشته است باقی بماند و برای جوانان هوشمندی که اشتیاق به تحقیق و تجسس درباره مطلب تاریخی دارند و بخواهند حقایق از تاریخ کشور خود را از روی مدارک باستانی موجود کشف کنند و بدینوسیله خدمت بموردی در راه ادای حق فرهنگ قدیم این سرزمین انجام دهند موضوع های بس جالب و شیرینی برجای مانده است که نگارنده در این مقاله مختصر گوشه ای از آنها اجمالاً بمحض خوانندگان گرامی عرضه میدارد.

شکل ۱ - نقش موزائیک بانوی عهد ساسانی متعلق به کاخ شاپور اول در حال نشسته و بر پالش تکیه کرده و پاد زن در دست - غرفه ساسانی، موزه ایران باستان.

کاخ شاپور اول در بیشاپور (شاپور کازرون) با وجود اینکه در نتیجه یغما و ویرانیهای ناشی از بیداد و جهل که از ثمرات حادثه معروف به نهضت جنوب بود قسمت بیشتر آنها تباہ گردید و تنها دو مجلس زیبای آن نصیب موزه ایران باستان شده و اینکه در غرقة ساسانی موزه نامبرده در معرض نمایش قرار دارد نوع دیگری از تجلی روح هنردوستی ساسانیان را در احداث نقوش انسانی مینماید. و ضمن آنها تصاویر بسیار جالب و زیبای بانوان ایرانی عهد ساسانی در لباسهای عالی و متنوع خویش بحالتهای دلپذیر گوناگون از قبیل تکیه بر بالاش و بادزن در دست (ش - ۱) و نواختن چنگ (ش - ۲) و رامشگری (ش - ۳) و بافتن حلقه تاجی از حصیر (ش - ۴) مخصوص بانوان در نظر بینندگان جلوه گری میکند.

گنج بریهای عهد ساسانی مشتمل بر نقش سواران و رامشگران که در کاوشهای ری کشف شده است و قسمتی زینت موزه ایران باستان و قسمتی در موزه های اروپا و امریکا است نیز حکایت از همین رشته ذوق هنری شاهنشاهان ساسانی مینماید.

مسعودی نقل میکند که در سال ۳۰۳ هجری (۹۱۵-۱۶ میلادی) در شهر استخر فارس کتابی نزد خانواده

(۱) به مقاله آقای دکتر گیرشمن تحت عنوان «صحنه های جشن بر روی ظروف نقره عهد ساسانی» شماره ۱۶ سال ۱۹۵۳ مجله راجع به هنرهای آسیایی Artibus Asiae رجوع فرمائید.

ش ۲ - نقش موزائیک بانوی عهد ساسانی در حال نواختن چنگ. متعلق به کاخ شاپور اول - موجود در موزه لوور پاریس - نظیر این نقش در حجاریهای طاق بستان کرمانشاه و گنج کاریهای مکتوف در ری که در موزه ایران باستان است دیده می شود. (نقل از کتاب کاوشهای شاپور تألیف آقای گیرشمن - جلد دوم)

ش ۳ - نقش موزائیک بانوی عهد ساسانی که تاجی از حصیر بست راست و دست گلی بست چپ دارد. متعلق به کاخ شاپور اول نزدیک کازرون - غرقة ساسانی موزه ایران باستان.

ش ۴ - نقش موزائیک بانوی عهد ساسانی که مشغول بافتن تاجی از حصیر است. این نقش متعلق به کاخ شاپور اول نزدیک کازرون بوده است و در واقعه نهضت جنوب آنرا از میان برده اند. (نقل از کتاب کارهای شاپور تألیف دکتر گیرشمن - جلد دوم)

جمادی الثانی سال ۱۱۳ هجری خاتمه یافته، بوسیله هشام پسر عبدالملک بن مروان از فارسی به تازی ترجمه گشته بود. نخستین شهریار دودمان ساسانی که تصویرش در آن کتاب دیده می‌شد آردشیر بود. رنگ متمایز چهره اش قرمز درخشان بود؛ شلواری برنگ آبی آسمانی دربر و کلاه نوک تیز سبز طلائی بر سر داشت؛ نیزه‌ای بدست گرفته و ایستاده بود. آخرین شاهان آن یزدگرد پور شهریار پور خسرو پرویز بود. رنگ متمایزش سبزه‌های گوناگون بود و شلواری برنگ جورا جور دربر داشته، کلاه نوک تیز قرمز یا قوتی رنگ بر سر گذاشته بود. با یکدست نیزه‌ای گرفته و با دست دیگر بر شمشیرش تکیه نموده بود. نقاشی‌های کتاب مزبور بارنگهای ایرانی که امروز پیدانمیشود و از زر و سیم مذاب و غبار مس ترکیب گردیده انجام گرفته بود. اوراق آن بارغوان رنگ شده رنگ عالی پیدا کرده و از بس زیبا بوده مسعودی نتوانسته است بفهمد آیا از کاغذ بوده یا پوست.

بسیار محترم ایرانی دیده است که بسیار بزرگ بوده، ضمن بحث از علوم مختلف، تواریخ شاهان ایران و سلطنت و آثار ایشانرا نیز در آن شرح داده بودند و بنا بگفته مسعودی قسمتهائی از تاریخ را که در آن کتاب دیده در هیچیک از کتابهای خدای نامه و آئین نامه و کهن نامه ندیده بوده است. در آن کتاب تصویر ۲۷ نفر سلاطین ایران از خانوادۀ ساسانی دیده می‌شد که ۲۵ نفرشان مرد و دو دیگرشان زن بوده‌اند. در هنگام مرگ هر پادشاه تصویر او را بهمان حالت که در موقع مرگش بوده، پیر یا جوان، بازیتتهای سلطنتی و تاج کیانی و موهای ریش و خطوط صورتش، کشیده در خزانه شاهی میسپردند تا سیمای پادشاه مرده از خاطر آیندگان نرود. صورت شاهانی که جنگجو معرفی میکشند بحال ایستاده و آنان که بیشتر به حکومت و کشورداری پرداخته بودند بحالت نشسته ترسیم گشته بود.

مسعودی نقل مینماید که کتاب مزبور از روی استادی که در خزانه شاهان ایران بود تهیه و در اواسط ماه

دانشمند شهیر ایران شناس پروفیسور آرتور کریستن - سن دانمارکی در کتاب «ایران در زمان ساسانیان» ضمن اشاره به نوشته مسعودی و نقل مفاد آن اظهار نظر نموده است که «ظاهر آحمزه اصفهانی در شرحی که از سیما و صورت هر یک از سلاطین ساسانی داده است استنادش باین کتاب بوده است.»^۱ در ویرانه های پایکولی واقع در خاک عراق (نواحی شمالی قصر شیرین) ضمن آثار بنای معظم و کتیبه های زیاد مجسمه های نیم تنه ای از نرسی شهریار ساسانی (۳۰۲-۲۹۳ میلادی) پدیدار است که دانشمند فقید پروفیسور هرتسفلد در کتاب خود بنام «بنا و نوشته مربوط به تاریخ اوایل شاهنشاهی ساسانیان» (چاپ برلن ۱۹۲۴ میلادی)^۲ شرح آنها را ذکر نموده است.

از ظروف نقره فراوان عهد ساسانی که نقوش شاهنشاهان و صحنه های رزم و شکار و بزم و موضوعهای مختلف دیگر را دربر دارد مجموعه افسانه مانندی مشتمل بر بیش از هزار پارچه در موزه ارمیتاژ لنینگراد نگهداری میشود و نمونه های بسیار جالب و متنوع دیگری هم در موزه های مختلف اروپا و آمریکا موجود است و از بیست سال پیش نیز بر اثر تاسیس موزه ایرانباستان تعداد نوزده عدد در موزه اخیر الذکر جمع آوری گردیده است که از مهمترین نقاشی تاریخی موجود در داخل کشور باستانی ایران بشمار میرود. در میان این مجموعه نفیس چهار ظرف بسیار متمایز و مهم - صحنه های جالبی از رقص و موسیقی دوره ساسانیان را نشان میدهد که برای اهل هنر و دوستان موسیقی قدیم و بررسی لباس و آلات موسیقی و حرکات رامشگران عهد ساسانی استاد بسیار ذیقیمی بشمار میرود و اهمیت هنرهای گوناگون فن ظریف رامشگری را در آن دوران نشان داده احترام و مقام کسانی مانند سرکش و باربد و نکیسار را در دربار شاهنشاهان ساسانی بیاد می آورد. یکی از این چهار ظرف، تنگ نقره بسیار زیبایی است^۳ که بر چهار سمت آن چهار حالت گوناگون بانوئی هنرپیشه را در حین رقص مینمایاند. در یک حالت شاخه گلی در دست

۱) کتاب ایران در زمان ساسانیان تألیف پروفیسور کریستنسن ترجمه مرحوم رشید یاسی. چاپ تهران - مهرماه ۱۳۱۷.

۲) Monument and Inscription of the early History of the Sassanian Empire - Vol 2. Berlin 1924.

۳) شماره ۲۵۰۰ در دفتر موزه ایرانباستان ثبت گردیده. ارتفاع آن ۲۶/۵ سانتیمتر و قطر دایره قسمت بزرگتر آن ۱۴/۲۵ سانتیمتر است.

ش ۵ - طرح رامشگر عهد ساسانی بر تنگ نقره آن دوران - موزه ایران باستان.

راست و ظرفی که تصور میرود محتوی دانه‌های میوه‌میباشد
 بردست چپ گرفته است (ش ۵) در دوطرف وی روباه
 و قراولی دیده میشود.^۱
 کیسوی بلند وزلف و کلاه و طرح جامه و گردن‌بند
 و وضع پستانهای این بانو و پارچه دراز و پیچیده‌ایرا که مانند
 اشارپهای امروزی گرد بازوان وی چین خورده است در هر
 چهار تصویر بیک گونه نموده‌اند.
 در تصویر دیگر حلقه‌ای بدست راست و گلی در دست
 چپ بانو قرار دارد. با توجه باینکه در این تصویر حالت
 رقص با نوك پا مجسم گردیده است بخوبی میتوان پنداشت که
 حلقه دست راست چون قاشقکی بکار میرفته که با آن آهنگ‌های
 مقطع برای رقص متناسب با چنین وضعی مینواخته‌اند (ش ۶).
 در تصویر دیگر شاخه بلند درختی که گل و برگ دارد
 بر بازوی راست و عودسوزی در دست چپ دارد و در دو
 طرف وی کبک و تذروی قرار گرفته است (ش ۷).

ش ۶ - طرح رامشگر عهد ساسانی بر
 تنگ نقره آن دوران - موزه ایران‌باستان.

در تصویر چهارم پرنده‌ای بر دست راست به سمت
 بالا نگهداشته، در دست چپ روباهی را از دم گرفته و آنرا
 حرکت میدهد (ش ۸). و باز هم تصویر کبک و تذرو
 در دو جانب وی دیده میشود.
 حاشیه‌هایی از برگ‌های مو که دور و بر هر چهار تصویر
 فوق نموده شده است (ش ۹) این توهم‌را ایجاد مینماید
 که در موسم انگورچینی مجلس بزمی در تا کستان ترتیب داده
 روباه را که آفت انگور است گرفته، ضمن حرکات مختلف
 رقص تنبیه میکنند یا اینکه چون بچه شیرینی نزدیک شانه
 چپ همین تصویر و حیوانی شبیه گراز نزدیک پای او دیده
 میشود و پرندگان و حیوانات دیگر در هر چهار تصویر نزدیک
 بانوی مزبور بنظر میرسد؛ این اندیشه بخاطر راه می‌یابد که
 حرکات رقص بانوی هنرپیشه نوعی عملیات بند بازی توأم
 با بازی با حیوانات و پرتاب کردن آنها در هوا و دوباره
 گرفتن بوده؛ گاهی گل و گاه بخوردان و گاه حیوانات
 در دست او وسیله شیرین کاری و هنرمندی بشمار میرفته است.

ش ۷ - طرح رامشگر عهد ساسانی باشاخ
 گل و بخوردان.

(۱) جلد سوم - جزء دوم کتاب «آثار ایران» چاپ هارلم هلند
 ۱۹۳۸ میلادی. مقاله مربوط به تنگ ساسانی فوق ملاحظه شود.
 (۲) تا چندسال پیش در تا کستان قزویین هنگام نخستین انگورچینی
 کشاورزانی که دست بکارچیدن انگور بودند آب انگور را در لاکهائی
 گرفته در آفتاب می‌گذاشتند و پس از کمی تبخیر و تخمیر آنرا می‌نوشیدند.

ش ۹ - تنگ نقره ساسانی در موزه
ایران باستان که صحنه های رامشگری بر
اطراف آن در میان حاشیه هایی از برگ مو
نموده شده . ارتفاع ۲۶/۵ سانتیمتر.

ش ۸ - طرح بانوی رامشگر عهد ساسانی
در حال شیرین کاری با حیوانات مختلف بر
روی ظرف نقره بالا - موزه ایران باستان .

ش ۱۲ - بانوی نوازنده سونا از عهد ساسانی.

توأم با شکل ۱۱

ش ۱۱ - بانوی نوازنده بریط - عهد ساسانی.

در چهار جانب بالای ظرف چهار نقش کوچک یکی بحالتی شبیه بازی با طناب و یکی حالت رامشگری که دست راست را بر سینه گذارده و دست چپ را دراز نموده است و دو دیگر پارا روی پا انداخته سازی چون عود مینوازند دیده میشود (ش ۱۰ - بالای صفحه دوم همین شماره).

دو زیر این تنگ نقش حیوان بالدار علامت مشخص دوره ساسانی در میان حاشیه گل نموده شده است و دوسر شیری که دهان آنها سوراخ است و تصور میرود محل ریختن شراب بدون ساغر و وسیله پر کردن تنگ است تعبیه نموده اند. رویهمرفته این تنگ از بهترین ظروف تقره عهد ساسانی است. هنر نمائی عالی آن نشاط و شور فصل چیدن انگور را در تاکستان و مرغزار بخوبی مجسم میسازد. این شاهکار هنری در دوران قاجاریه در مازندران بدست آمده، در سال ۱۳۱۶ ضمن اشیاء عتیق مختلف دیگر بفرمان شاهنشاه فقید از موزه کاخ گلستان بموزه ابرانیاستان انتقال یافته است.

سه ظرف ممتاز دیگر که صحنه های رامشگری عهد ساسانی بر آنها نقش شده است سه جام تقره بسیار زیبا و نفیس میباشد که در سال ۱۳۳۴ همراه نفائس منحصر بفردی از

توأم با شکل ۱۱

پوشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی
پرتال جامع علوم انسانی

ش ۱۳ - بانوی نوازنده قاشقک از عهد ساسانی.

توأم با شکل ۱۲

توأم با شکل ۱۳

ادوار هخامنشی و ساسانی بر اثر عنایت خاص اعلیحضرت
 همایون شاهنشاهی و ذوق و علاقه وافر جناب آقای علاء
 نخست وزیر وقت و جدیت و دلبستگی قابل تقدیس جناب
 آقای دکتر مهران وزیر فرهنگ بموزه ایران باستان رسیده
 و معرفی مختصری هم از آنها در نشریه رسمی باستانشناسی
 بعمل آمده است^۱.

این سه جام نقره مجموعاً حاوی شش صحنه مختلف
 رامشگری است که در دو صحنه آن بانوی رامشگر نظری
 بردست راست و پرنده ای درست چپ دارد و در چهار صحنه
 دیگر اسباب موسیقی عهد ساسانیان را در دست بانوان رامشگر
 مشاهده مینمائیم و ذیلاً بتوصیف نقوش هر ظرف میپردازیم.
 بر روی بدنه جام نقره سالم و کامل که قطر دهانه آن
 ۲۳ سانتیمتر است چهار صحنه بنظر میرسد که بانوی رامشگر
 سازهای مختلف عهد ساسانی را مینوازد. چهار سازی که نواخته
 میشود یکی عود یا بربط (ش-۱۱) و دیگری سرنا (ش-۱۲)
 و سوم قاشقک (ش-۱۳) و چهارمی نوعی ارگ دستی است

۱) گزارشهای باستانشناسی - مجله سوم چاپ طهران ۱۳۳۴، صفحات
 ۴۸۹ تا ۴۹۳ - سه جام مزبور بشماره های ۷۷۵۷ و ۷۷۵۸ و ۷۷۵۹ در سال
 ۱۳۳۴ وارد دفتر ثبت اشیاء عتیق موزه ایرانباستان گردیده است.

ش ۱۴ - بانوی نوازنده ارغنون از عهد ساسانی .

نوام با شکل ۱۴

که نام ارغنون را میتوان بدان اطلاق نمود (ش - ۱۴).
 در میان این چهار ساز عود و سرنا و قاشقک بطور کلی معلوم
 و از روی اشکالی که بنظر خوانندگان گرامی میرسد شناخته
 میشود. و در ذیل نقوش هم نام هر کدام ذکر میگردد.
 لکن در مورد نام ارغنون بهتر میدانم تعریفی را که از این ساز
 در کتاب مقاصدالاحان^۱ آمده است عیناً در اینجا نقل نماید :
 « اما ارغنون و آنرا در فرنگ بسیار در عمل آوردند
 و بر آن نایها بود که دو صف یلی یکدیگر تر کیب کنند و نایهای
 آنرا از قلعی سازند و نایهای بم آن طویل باشد و نایهای زیر
 قصیر؛ و در عقب آنها از طرف دست چپدمی باشد چون دم
 آهنگران بر آنها استوار کرده؛ چنانچه نفخ از آن دم در مجموع
 نایها در رود؛ پس بدست چپدم را دست و بدست راست بانامل
 استخراج نغمات کنند و بر یک طرف ساز و بر دهان ثقبها پرده ها
 باشد مدور بمقدار نخودی که آنها را چون فرو گیرند دهان
 آن سوراخ گشاده شود و آواز مسموع گردد ».

توصیف بالا با آنچه بر روی جام تفره ساسانی موزة
 ایرانبستان بنظر میرسد مطابقت دارد و در میان نامهای آلات
 موسیقی که پروفیسور کریستن سن به نقل از مسعودی آورده
 و ذکر آن گذشت نام ارغنون بنظر نمیرسد و لازم بتوضیح
 نیست که واژه ارغنون و ارگ و ارگانون (Organon) از
 یک ریشه بوده؛ اهل تحقیق و علاقمندان میتوانند برای بررسی
 این مطلب و تجسس نامهای قدیم سازهای ایرانی بمنابع
 مربوط و از جمله به فصل سابق الذکر کتاب مقاصدالاحان
 در دو شماره^۲ مجله سخن و کتابهای نظری موسیقی جلد دوم^۳
 و سرگذشت موسیقی ایران^۴ تألیف دانشمند گرامی آقای
 روح الله خالقی و همچنین کتاب ایران در زمان ساسانیان
 تألیف پروفیسور کریستن سن که منابع چندی را در این باره
 معرفی مینماید مراجعه فرمایند.

۱) در شماره های اسفند ۱۳۳۲ و فروردین ۱۳۳۳ مجله سخن فصلی
 از کتاب مقاصدالاحان تألیف عبدالقادر بن غیبی حافظ مراغی که در سال ۸۲۱
 نوشته شده و از طرف نادر شاه افشار بر کتابخانه آستان قدس رضوی وقف گردیده
 است بوسیله آقای ناصر عاملی نقل گشته و با حواشی و توضیحات دقیقی که
 دانشمند محترم آقای روح الله خالقی بر آن نوشته اند بچاپ رسیده است .
 نگارنده برای نامهای سازهای فوق الذکر علاوه بر مراجعه به دو شماره^۲ مجله
 سخن و آنچه در کتاب ایران در زمان ساسانیان تألیف پروفیسور کریستن سن - ترجمه
 مرحوم رشید یاسمی (صفحات ۳۴۹ تا ۳۴۳) نوشته شده است از دانشمند گرامی
 آقای خالقی نیز توضیحات بیشتر استفسار نموده از اطلاعاتشان بهره مند گشته ام.
 ۲) چاپ طهران ۱۳۱۷ (۳) چاپ طهران ۱۳۳۴ .
 ۳) چاپ طهران ۱۳۱۷ (۳) چاپ طهران ۱۳۳۴ .

شماره ۱۵ - جام نقره عهد ساسانی با
 صحنه های رامشگران آن دوران - قطر دایره
 ۲۳ سانتیمتر .

شماره ۱۶ - جام نقره عهد ساسانی با
 صحنه های رامشگران آن دوران - موزه
 ایران باستان - قطر دایره ۲۳/۶ سانتیمتر .

از نظر جامه و کسوان و زینتهای بانوی رامشگر
 اختلافات مختصری در چهار شکل روی ظرف هست
 و در نقوشی که از روی آنها رسم گردیده و بنظر خوانندگان
 عزیز میرسد نمایان است .

نظیر چهار نقش فوق با همان چهارساز بر روی بدنه
 جام دیگر نیز نمایانست . این جام کمی بزرگتر از جام
 سابق الذکر بوده (قطر دهانه آن ۲۳/۵ سانتیمتر میباشد)
 مختصری از باین آن شکسته است . بر روی بدنه های هر دو
 جام ردیف بر گهای مینای سیاه رنگ حفاصل بین صحنه های
 ققوش رامشگران را تشکیل میدهد (ش ۱۵ و ۱۶) و نقش
 قرقاول در ته هر دو جام خود نمائی میکند .

جام سوم کوچکتر از دو جام سابق الذکر بوده (بقطر
 دایره ۲۱/۵ سانتیمتر) مشتمل بر چهار نقش است که کار
 آنها را ناتمام گذارده اند . یکی از این نقوش تصویر بانوی
 رامشگر را در حال نواختن بر یک نشان میدهد . در تصویر دیگر
 بحال نواختن سرنائی که یک طرف بدنه آن برجستگی هائی

ش ۱۷ - بانوی نوازنده
سرفرای عهد ساسانی

ش ۱۸ - بانوی رامشگر
عهد ساسانی با طاوس و
ظرف شبیه به یغلاوی

ش ۱۹ - بانوی رامشگر عهد ساسانی با
ظرف دانه و قرقاول

وجود دارد دیده میشود (ش-۱۷). در تصویر دیگر طاوسی روی دست چپ و ظرفی دسته‌دار شبیه یغلاوی بدست راست گرفته است (ش ۱۸) و در تصویر چهارم چیزی شبیه جامی که در آن دانه باشد بدست راست و کیسه باریکی که از نوک آن دانه بدهان قرقاولی برساند در دست چپ دارد (ش ۱۹) و چون نقوش این ظرف نیمه تمام مانده است بعضی قسمتهای آن درست مشخص نیست (ش ۲۰) و نگارنده تصور مینماید با پیوستن کیسه توری محتوی دانه بمقار مرغی که بطمع دانه نوک کیسه را در دهان برده است نوعی ظرافت کاری و هنرنمایی را مشگری را بخرج میداده‌اند.

کلیه دوازده تصویری که بر بدنه های این سه جام هست مانند چهار تصویر تنگ قره که قبلاً شرح داده شد پارچه بلند شبیه شال یا «اشارب» امروزی را که بانوان گاه و بیگاه برشانه و ساعد میافکنند نشان میدهد و همانطور که باتوجه بلباس بانوان عهد ساسانی در نقوش موزائیک مکشوف در ویرانه های شاپور ملاحظه میشود که در عهد شاپور اول بانوان درباری نظیر لباسهای بلند زنانه امروزی معروف به کلوش و جامه های بی آستین (دکلته) را در بر میکردند با توجه بتصاویر متعدد بانوان رامشگر دوره ساسانی نیز بخوبی مشاهده میگردد که افکندن قواره پارچه بر روی دوش و ساعد و لغز اندن آن بر پشت و سینه و گردن هم رسمی نیست که در رزمه ظرافتکار بها و لعبتگر بهای امروزی محسوب گردد. بر پشت سه جام قره مورد ذکر نوشته های پهلوی با خطوط نقطه چین نقش شده است که بنا به گفته آقای دکتر گیرشمن هر سه آنها بنام هرمز پسر زرباسب با عنوان هزارنیزه میباشد و چنین عنوانی در نوشته های پهلوی و تاریخ ساسانی نظیر ندارد و از این نام و عنوان برمی آید که صاحب این جامها شخصیتی بسیار مهم و عهده دار منصب برجسته ای در سواره نظام عهد ساسانی بوده است. آقای دکتر گیرشمن مقاله ای تحت عنوان ظروف قره متعلق یکی از بزرگان عهد ساسانی^۱ درباره این ظروف نوشته که در شماره دوم مجله هنرهای مربوط بخاورزمین^۲ از انتشارات موزه فریر گالری^۳ واشنگتن بچاپ رسیده است و بزودی منتشر خواهد گردید. در شماره ۱۹ سال ۱۹۵۶ مجله راجع به هنرهای آسیائی^۴ نیز ضمن مقاله ای که در تحسین و تمجید

L'argenterie d'un Seigneur Sassanide (۱)
Ars Orientalis N. 2-1957 (۲)

* Freer Gallery of Art (۳)
Artibus Asiae Vol XIX, 2 MCMLVI (1956) (۴)

ش ۲۰ - جام نقره ساسانی یا نقوش نا
تمام صحنه‌های رامشگران آن دوران. قطر
دایره ۲۱/۵ سانتیمتر - موزه ایران باستان.

نمایشگاه آثار ایران در رم (تابستان ۱۳۳۵) نگاشته است
از جام نقره دوم که از میان سه جام نامبرده به نمایشگاه
مزبور فرستاده شده بود یکبار دیگر یاد کرده بر زیبایی
و هنر و اهمیت آن آفرین گفته است *

برای اهل فن و دوستداران هنر این مجموعه ظروف
نقره خواهد زنده و گویائی است که میتوانند از روی آنها
با مراجعه به منابع گوناگون دیگر بسیاری از رموز هنرهای
ظریف دوران ساسانیانرا بهتر بشناسند و روح شیفته خودرا
با مشاهده و بررسی تنگ و جامهای نامبرده و نظائر آنها بهتر
سیراب سازند و نگارنده جز معرفی اجمالی و عرضه داشت
اهمیت آنها در راه چنین مقصود هدفی نداشته توانائی خدمتی
جز جلب نظر و توجه هنردوستان و صاحبان دیدگان شناسا
و روانهای آشنا بمظاهر فرهنگ و هنر باستانی ایران عزیز
در خود نمی‌بینم که امید است بوسیله مجله نقش و نگار این
خدمت ناچیز را انجام داده باشم . محمد تقی مصطفوی

سازمان و مطابقت فرهنگی
علوم انسانی

*) کلیه نقوشی که در این مقاله بنظر خوانندگان گرامی میرسد بوسیله همکار
هنرمند دوشیزه لیلی تقی پور دبیر نقاشی هنر سرای بانوان که چند روز
در هفته نیز در موزه ایران باستان اشتغال دارند ترسیم گردیده است .
و تصاویر عکسبرداری شده مقاله بوسیله آقای مرتضی رشتی عکاس موزه
تهیه شده است .